

Janina Altman (Hescheles)

Demà dissabte Lliria ofereix l'oportunitat única de veure i escoltar en directe una supervivent de l'Holocaust. Janina Altman ve expressament d'Israel per parlar del llibre que va escriure amb 13 anys, que ara s'ha traduït al català, i on conta la seua experiència en el camp de concentració de L'viv. Una invitació a reflexionar sobre la vida, la mort i el sentit de la història.

«L'Holocaust no ens dóna dret a fer fora la població palestina»

► Janina Altman va escriure el llibre el 1944, just després que els antifeixistes la rescatessin del camp i li donessin una llibreta i un llapis

Entrevista

PER GUILLEM CALAFORRA

■ Dissabte 2 de gener es presenta a Lliria *Amb els ulls d'una nena de dotze anys*, les memòries de **Janina Altman** escrites l'any 1943, en plena Segona Guerra Mundial, quan l'autora tenia 13 anys i tot just feia unes setmanes que havia pogut escapar del camp de concentració Janowski, de L'viv (Ucraïna, aleshores Polònia).

■ **En plena infantesa va viure l'experiència del gueto, i durant uns mesos va ser presonera infantil d'un dels camps de concentració més cruels de la Polònia ocupada. Quina memòria li ha quedat d'aquella realitat?**

■ **En la memòria de les persones, els records d'infantesa estan gravats molt més profundament que els que el temps hi imposa més tard, sobretot si es refereixen a experiències tan dures com la pèrdua dels pares. Les vivències traumàtiques influeixen en la formació de la personalitat. Però com que era petita vaig poder vèncer certs frens, certs complexos, la manca d'una educació formal, i vaig poder enfrontar-me als reptes que imposa la vida.**

■ **Un d'aquests reptes, i no el menor, era la memòria. Els seus alliberadors, membres de la clandestinitat, com que volien recollir documentació de la massacre et donaren una llibreta, un llapis, i vinga!, escriu el que recordes. I ho**

va fer amb una cal·ligrafia admirable, sense ratllar gairebé res. Com fou possible una memòria tan prodigiosa, i sobretot, una maduresa tan sorprenent?

■ Vaig escriure les meues anotacions pel novembre de 1943, tres setmanes després de fugir del camp de concentració. Les noves impressions encara no havien pogut esborrar la intensitat d'aquelles vivències. No tenia ni un mal paper per a fer esborranys. Es veu que, a aquella edat infantil, era més decidida i atrevida que avui dia. Avui, amb l'ordinador, reformule les coses diverses vegades. Em preguntes per la sorprenent maduresa. Les vivències provocaren una maduració ràpida, em deixaren sense infantesa. És típic de la meua generació.

■ **Aquesta maduresa forçada per les circumstàncies es percep en el llibre. El qual, però, tot i que no ha assolit fama com el *Diari d'Anna Frank*, des del punt de vista de les experiències històriques i de la seua descripció sembla més important. Com enten això? Potser perquè va ser escrit en polonès?**

■ La Comissió Històrica Jueva de Cracòvia va publicar les meues memòries el 1946. A la Polònia d'aleshores van desvetllar interès. La gent volia saber què havia passat als guetos i als camps de concentració. El llibre va aparèixer traduït a l'alemany el 1958, i de nou el 1961, en el recull de cinc diaris *Im Feuer vergangen. Tagebücher aus dem Ghetto* («Perdut en el foc. Dietaris del gueto»), a Berlín (*Rütten & Loening*) i a Munic (*Kaiser*). El 1961 apa-

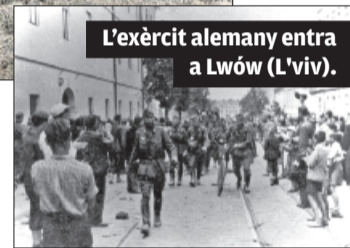
Janina amb Michal Borwicz. Cracòvia, 1946.

Els soldats alemanys fan filmacions i fotografies.

Munt de cadàvers de jueus.

L'exèrcit alemany entra a Lwów (L'viv).

regué en txec en el recull *Deniky děti* («Dietaris de xiquets»). En arribar a Israel, el 1950, vaig buscar algun editor que ho traduís a l'hebreu i ho publicués. Llavors Israel era un país jove, en la seua vida cultural el tema que més els interessava era la guerra de 1948. En aquest àmbit, els escriptors eren israelians joves que dominaven molt bé l'hebreu. En aquells temps tractaven amb menyspreu i indiferència els jueus europeus. També Primo Levi xocà amb la indiferència enfront de l'Holocaust, pels anys cinquanta i seixanta, a Itàlia, Anglaterra, França i els EUA. L'any 2011, el del 70è aniversari de l'arribada dels alemanys a L'viv, el llibre es va publicar en ucraïnès i en rus.

■ **...I ara el presentem en català, editat per Riurau Editors. En una de les fotos del llibre apareix junt amb Michal Borwicz, la persona que et va rescatar del camp de concentració. Quins records tens de Borwicz, del camp i de després de la guerra?**

■ Dec la vida a molta gent, polonesos i jueus. El primer motor d'aquella operació va ser Michal Borwicz, poeta i assagista, també empresonat al camp de concentració de L'viv. Ell pertanyia al grup

JANINA HESCHELES
Amb els ulls d'una nena de dotze anys

► Fotos cortesia de l'Arxiu de la Casa de Lluitadors del Gueto i de l'Arxiu del Yad Vashem (Jerusalem).
► RIURAU EDITORS, 2012

clandestí que organitzava l'ajuda mútua i la vida cultural, perquè mantinguéssim una mica de fortalesa d'esperit i la nostra pròpia dignitat enfront d'aquella tràgica realitat. A l'estiu, quan a la nit es feia difícil respirar i les puces no ens deixaven dormir, una part de les dones més valentes sortien dels barracons. Jo els recitava els poemes que escrivia. Per això els encarregats de l'ordre van fer que Borwicz es fixés en mi. Ens vam fer amics. Borwicz tenia amics polonesos, a Cracòvia, actius en els cercles esquerrans de la clandestinitat i en el Consell d'Ajuda als Jueus (*Zegota*). Els seus amics li organitzaren la fugida. Borwicz no tingué prou a salvar-se tot sol i pressionà els seus amics perquè rescatessin algú més. Després de la guerra hi vaig mantenir el contacte de manera estable, el visitava primera Cracòvia, després a París, i ell, per la seua banda, sempre que venia a Israel passava per casa nostra.

A París va defensar la seua tesi doctoral en sociologia a la Sorbona, titulada *Écrits des condamnés à mort sous l'occupation nazie* (1939-1945), i publicà diversos treballs històrics sobre l'Holocaust. El seu punt més alt en poesia el trobà al camp de concentració; jo l'anomenava «el trobador dels presoners del camp de concentració *Janowski*».

■ **Però ara l'interessa més el moment actual que l'evocació del passat?**

■ El passat, el present i el futur estan lligats. Un passat tràgic no pot justificar de cap manera que s'extacte injustament unes persones que des de fa temps viuen en el mateix país on jo visc ara. L'Holocaust no ens dóna dret a fer fora la població palestina, a destruir les seues cases, a arrasar els seus oliverars, amb el pretext de fer lloc per a assentaments jueus. Al contrari. El nostre futur a Israel depèn de la creació de condicions en què puguem viure junts, sense guerres que es repeteixen periòdicament i ens anihilen físicament i moralment.

CRÍTICAS DE ANTONIO GASCÓ

HAENDEL ACROBACIAS, DRAMATISMO Y SENSUALIDAD

■ **N. Dessay, L. Zazzo, I. Leonard, V. Abrahamyan, C. Dumaux, N. Berg. Le concert d'Astrée. Directora Emmanuelle Haïm. Director escènic Laurent Pelly.** De las muchas operas de **Haendel**, posiblemente *Giulio Cesare* sea la que goza de mayor popularidad, y de ello es testimonio el numero de registros fonográficos con que cuenta. A ellos se une una grabación en DVD de una puesta en escena llevada a cabo en la ópera Garnier de París, con un importante reparto encabezado por **Natalie Dessay** y **Lawrence Zazzo** en los personajes protagonistas de Cleopatra y el dictador Romano. El montaje escénico de rica multiplicidad juega con una ambivalencia historicista significativa, por cuanto permite trasladar la música a acciones escénicas de una cotidiana contemporaneidad, en la que no faltan rasgos de erotismo. Dirige desde el clave a su grupo *Le concert d'Astrée* **Emmanuelle Haïm**, con quien trabajó la soprano hace un par de años en una producción para el sello Virgin en la que pasaba revista a las arias más sobresalientes de esta ópera que ahora interpreta en vivo. Pese a la versión historicista de Haïm, le permite a la soprano todas las licencias en las coloraturas en los *da capo*, hecho que gustará a los amantes de las acrobacias canoras. Dessay luce sus recursos vocales (y también los físicos) con una interpretación que junto a la ornamentación, también tiene una exigente musicalidad y un carácter dramático. Junto a ella **Lawrence Zazzo** compone un Julio César incisivo y diverso a un tiempo, desde su regular y bien emitida impostación de contratenor.

Giulio Cesare
Dos DVD
Virgin Classics

PUCCINI

Fanciulla del West
Dos DVD
Deutsche Grammophon

HOLLYWOOD EN ESCENA

■ **D. Voigt, L. Gallo, M. Giordani. Orquesta y coros del Metropolitan. Director N. Luisotti. Director de escena G. del Monaco.** Hace tres años, en el centenario del estreno de la *Fanciulla del West*, el Metropolitan quiso montar una versión de la obra atendiendo a los referentes cinematográficos de las películas *del Oeste* de Hollywood. **Giancarlo del Monaco** compone escenografías, muy al gusto del público newyorkino, que perfectamente servirían para una filmación, de modo que no sería extraño ver aparecer por la escena a **Gary Cooper** o a **John Wayne** en el salón de innumerables detalles de época, en el poblado minero o en las montañas con secuoyas y todo. Por lo que hace a las voces, sin querer enmendarle la plana al crítico del *New York Times* que escribió: «No puedo pensar en una soprano que pueda cantar mejor este papel tan exigente», diremos que la **Voigt**, poderosa en su emisión y muy humana en el personaje, no acaba de quitarse vocalmente la solemnidad de *Isolde* o de *Brunhilde*, como le sucedió a su colega **Birgit Nilsson**. **Lucio Gallo** compone un sheriff intenso y poderoso vocalmente, creíble en su encarnación de un tipo celoso y violento y **Marcello Giordani** canta con facultades e intención en una versión más lírica que la de **Domingo** y a años luz de la de **del Monaco**. A destacar la lectura orquestal del director de ópera **Nicola Luisotti**, intensa y llena de matices, como se evidencia en el contraste entre la escena del ahorcamiento y en el *racconto* subsiguiente de *Minnie*. El segundo de los DVD incluye 25 minutos de *bonus* con introducciones de **Sondra Radvanovsky** y entrevistas con **Deborah Voigt** y **Marcello Giordani**.